

13. 9. 2024

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Odpovědnosti zaměstnavatele za protiprávní čin zaměstnance ve vztahu ke spotřebiteli

Dne 19. června 2024 Ústavní soud rozhodl nálezem sp. zn. II. ÚS 288/23 v případě, který se zabýval odpovědností zaměstnavatele za protiprávní čin zaměstnance vůči spotřebiteli. Závěr Ústavního soudu přináší nový pohled na aplikaci právní úpravy a judikatury týkající se tzv. excesu zaměstnance, a to směrem k větší ochraně spotřebitelů. Dne 19. června 2024 Ústavní soud rozhodl nálezem sp. zn. II. ÚS 288/23* v případě, který se zabýval odpovědností zaměstnavatele za protiprávní čin zaměstnance vůči spotřebiteli. Závěr Ústavního soudu přináší nový pohled na aplikaci právní úpravy a judikatury týkající se tzv. excesu zaměstnance, a to směrem k větší ochraně spotřebitelů.

Skutkové okolnosti

Stěžovatelka byla poškozenou v trestním řízení. Obviněný, zaměstnanec České pošty, byl shledán vinným z podvodu, když opakovaně dával klientům k podpisu listiny s žádostí o zpětný odkup cenných papírů, na které následně doplňoval své bankovní údaje. Jedním z takových klientů byla i stěžovatelka. Okresní soud na základě schválené dohody o vině a trestu uložil obviněnému povinnost nahradit stěžovatelce škodu ve výši 294.549,46 Kč. Obviněný nicméně uhradil pouze 1.500 Kč, což stěžovatelku přimělo k tomu, aby se domáhala náhrady škody žalobou proti České poště a ČSOB, které dle stěžovatelky měly škodu nahradit společně a nerozdílně. Nárok proti České poště stěžovatelka odůvodnila odpovědností zaměstnavatele za jednání svého zaměstnance, vůči ČSOB pak vlastnictvím peněžních prostředků, na kterých byl podvod spáchán.

Stěžovatelka nejprve u soudu prvního stupně uspěla. Okresní soud rozhodl, že Česká pošta odpovídá za škodu způsobenou zaměstnancem, protože k protiprávnímu jednání došlo při plnění jeho pracovních úkolů. Proto nařídil České poště uhradit stěžovatelce částku 294.549,46 Kč se zákonným úrokem z prodlení a náklady řízení. Zamítl však žalobu vůči ČSOB, jelikož podle okresního soudu banka vyplatila finanční prostředky na účet uvedený na podepsané žádosti o zpětný odkup a nedošlo tak z její strany k žádnému pochybení. Krajský soud v Ostravě potvrdil rozhodnutí okresního soudu v části, která se týkala zamítnutí žaloby vůči ČSOB. Změnil však rozhodnutí soudu prvního stupně ve vztahu povinnosti České pošty nahradit škodu a žalobu tak zcela zamítl s tím, že se jednalo o tzv. exces zaměstnance. Zaměstnanec dle krajského soudu jednal výhradně ve svém zájmu a zneužil svého postavení, což vylučuje odpovědnost zaměstnavatele za jeho jednání. Podle krajského soudu by zaměstnavatel odpovídal za škodu pouze v případě, že by zaměstnanec jednal v rámci svých pracovních povinností a nevědomě pochybil, což se v tomto případě nestalo. Nejvyšší soud pak odmítl dovolání stěžovatelky, jelikož dle něj neobsahovalo žádnou otázku hmotného nebo procesního práva, která by zakládala přípustnost dovolání a rozhodnutí nižších soudů byla v souladu s ustálenou judikaturou.

Stěžovatelka se poté u Ústavního soudu domáhala zrušení rozhodnutí krajského a Nejvyššího soudu, když tvrdila, že byla porušena její ústavně zaručená práva na ochranu vlastnictví a na rovnost účastníků v soudním řízení zakotvená v čl. 11 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Právní východiska odpovědnosti zaměstnavatele za zaměstnance ve vztahu ke spotřebiteli

V rámci projednávané věci byla klíčová otázka, zda právnická osoba nese odpovědnost za protiprávní

čin zaměstnance, který byl spáchán při plnění pracovních úkolů. Podle § 167 občanského zákoníku odpovídá právnická osoba za protiprávní činy spáchané zaměstnanci při plnění jejich pracovních úkolů. Judikatura Nejvyššího soudu nicméně pracuje s tzv. excesem. Tímto excesem Nejvyšší soud označuje situaci, kdy zaměstnanec jedná výhradně ve svém zájmu, nikoliv v zájmu zaměstnavatele, a tudíž zde chybí věcný vztah jednání k činnosti zaměstnavatele.[1] V takovém případě zaměstnavatel pak podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu za škodu neodpovídá.

Ústavní soud dále však připomněl, že **v projednávané věci vystupovala stěžovatelka v postavení spotřebitelky** ve smyslu § 419 občanského zákoníku. Ústavní soud odkázal zejména na svou dřívější judikaturu, ve které ochranu spotřebitele označil za ústavněprávní princip, který musí orgány veřejné moci respektovat.[2] Podle Ústavního soudu autonomie vůle, zakotvená v čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod není absolutní a může být omezena jinými základními právy nebo ústavními principy, jako je například princip rovnosti, který hraje klíčovou roli právě v rámci ochrany spotřebitele. Zákonodárce tak podle Ústavního soudu musí při tvorbě právního řádu zajistit nejen formální rovnost všem adresátům právních norem, ale zároveň musí v odůvodněných případech normativně zakotvit nerovnost, která odstraní faktickou nerovnost či jiný handicap. Jestliže zákonodárce tak výslovně neučiní, má orgán aplikující pozitivní právo dle Ústavního soudu prostor pro to, aby takovou nerovnost v konkrétním případě napravil prostřednictvím aplikace ústavních principů v materiálním pojetí právního státu.[3]

Mimo to Ústavní soud odkázal i na právo Evropské unie, kdy ochrana spotřebitele je zakotvena v Listině základních práv EU, konkrétně v čl. 38. Soudy přitom podle judikatury Ústavního soudu mají povinnost vnitrostátní právo interpretovat a aplikovat eurokonformním výkladem.[4] Ústavní soud proto uvedl, že soudy se musí výše uvedeným principem ochrany slabší strany řídit i při výkladu kogentních norem, tj. v tomto případě i při výkladu § 167 občanského zákoníku.

Závěry Ústavního soudu ve vztahu k projednávanému případu

Ústavní soud na základě výše uvedených právních východisek shrnul, že *při rozhodování o odpovědnosti zaměstnavatele za protiprávní čin zaměstnance, kterého se dopustil při plnění pracovních úkolů vůči spotřebiteli, je třeba při výkladu § 167 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, důsledně zohlednit postavení spotřebitele jako slabší smluvní strany a zvolit takový výklad zákonného ustanovení, který je pro spotřebitele nejpříznivější. **Judikaturou vymezenou konstrukci excesu zaměstnance, která se váže k § 167 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, nelze aplikovat v případě, že je stranou smlouvy spotřebitel, pokud se zaměstnanec dopustí protiprávního činu při plnění pracovních úkolů.** Judikatorní konstrukce excesu totiž zprošťuje zaměstnavatele odpovědnosti za škodu způsobenou zaměstnancem protiprávním činem nad rámec zákonné úpravy a je v rozporu s ústavněprávním principem ochrany spotřebitele. Aplikuje-li soud konstrukci excesu ve vztahu k poškozenému spotřebiteli, poruší tím jeho ústavně zaručená práva na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.*

Ústavní soud tak rozhodl ve prospěch stěžovatelky, když stížnosti zcela vyhověl a rozhodnutí krajského a Nejvyššího soudu, z důvodu porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky, zrušil. Lze očekávat, že předmětný nálezn bude mít významný vliv na obdobné kauzy.

Toto rozhodnutí Ústavního soudu může mít významný vliv na budoucí soudní praxi, když situace, kdy zaměstnanci páchají trestnou činnost (nejčastěji podvody) na spotřebitelích, nejsou vůbec ojedinělé. V praxi se často jedná o případy, kdy prodejce krom stěžejního zboží/služby nabízí zákazníkovi ještě další „bonusy“, které ale reálně neexistují a peníze

končí v kapse onoho prodejce. V těchto případech nám nyní Ústavní soud říká, že i přes zjevný exces bude dána odpovědnost zaměstnavatele, neboť právní ochrana spotřebitele musí hrát prim.

Mgr. Jakub Oliva, LL.M., MSc.,
advokát, partner

Mgr. Bc. Kryštof Pažourek,
advokátní koncipient

[ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Plzeňská 3350/18
150 00 Praha 5 - Smíchov

Vídeňská 14
779 00 Olomouc

Tel.: +420 910 058 058

e-mail: office@arws.cz

* Celý nález sp. zn. II. ÚS 288/23 k dispozici >>> [zde](#).

[1] Srov. rozsudek NS ze dne 13. 12. 2005 sp. zn. 25Cdo 2777/2004, rozsudek ze dne 31. 5. 2016 sp. zn. 25 Cdo 4330/2014, rozsudek NS ze dne 3. 5. 2017 sp. zn. 25 Cdo 796/2017.

[2] Srov. nález ÚS ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 2063/17.

[3] Srov. nález ÚS ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/03 nebo nález ÚS ze dne 19. 1. 2017, sp. zn. I. ÚS 3308/16.

[4] Srov. nález ÚS ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. III. ÚS 1996/13.

© EPRAVO.CZ – Sbírnka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost zaměstnavatele a zaměstnance v souvislosti s využitím umělé inteligence](#)
- [Nový návrh zákona o platformové práci – 2. díl: Redefinice závislé práce](#)
- [Home office v Česku, Německu a Rakousku: je česká právní úprava práce na dálku dostatečně flexibilní?](#)
- [Postoupení pohledávky na náhradu škody v pracovněprávních vztazích](#)
- [Návrh zákona o digitálních platformách přináší více, než se na první pohled zdá](#)
- [Odposlechy na pracovišti, policejní vyšetřování a skončení pracovního poměru](#)
- [Odpovědnost zaměstnance za schodek](#)
- [Konec improvizace v odměňování: zamyšlení nad návrhem transpozice směrnice o transparentním odměňování](#)
- [Nový návrh zákona o platformové práci – 1. díl](#)
- [Genderový audit jako strategický nástroj zaměstnavatele: Jak se připravit na implementaci směrnice 2023/970?](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)